

Terciární vzdělávání

Rysy vysokého školství před rokem 1989

- Centrálně byrokratické řízení celého systému
- Studijní plány i výzkum pod dohledem komunistické strany
- Unitární systém studijních programů
- Vysoké školy a výzkum institucionálně odděleny
- Financování VŠ zcela závislé na státu – „přírůstkové rozpočtování“

Změny po roce 89

- 1990 Zákon o vysokých školách
- Zachování „unitárního charakteru“
- Nevytvořil legislativní rámec pro soukromé školy a vysoké školy neuniverzitního typu.
- Většina státem financovaného výzkumu zůstávala koncentrována na Akademii věd
- Nedostatek financí

Příprava reformy financování vysokých škol

- 1993 – pracovní skupina pověřena přípravou reformy financování vysokých škol
- Australský systém
- Model 1 – o vybrané školné se snižují veřejné výdaje na vysoké školství
- Model 2 – vybrané školné je dodatečným zdrojem růstu celkového rozpočtu škol

Základem pro výpočet školného byly průměrné normativní studijní náklady

Dva režimy poskytování dávek sociální podpory (nevratný, vratný)

Posílení autonomie

- Zákon o vysokých školách č.111/1998 Sb.
- Posilování autonomie vysokých škol (formální)
- Veřejnoprávní instituce s rozsáhlými majetkovými právy (omezené), omezení v podnikání
- Finanční závislost na státu zůstala beze změny
- Uznání tzv. „neuniverzitních škol – otevření prostoru pro neuniverzitní segment terciálního školství – soukromé školy, 200/01 – 14 soukromých VŠ.

Přetrvávání fiskální závislosti

- Finanční krize – brání zvyšování podílu osob s dosaženým terciárním vzděláním.
- 1994 – počet studentů začíná růst (nové mechanismy financování VŠ)

Členění vysokých škol

Roku 2001 byla striktně zavedena třístupňová struktura vysokoškolského vzdělávání:

- bakalářský studijní program (ISCED 5A),
- magisterský studijní program (ISCED 5A),
- doktorský studijní program (ISCED 6).

Členění vysokých škol

Vysoké školy mohou být z hlediska zřizovatele:
veřejné, zřizované zákonem,
soukromé, a
státní (pouze vysoké školy vojenské a policejní)
zřizované zákonem a řízené příslušnými
ministerstvy.

Podle typu poskytovaných studijních programů
rozlišujeme
vysoké školy neuniverzitní
vysoké školy univerzitní

Legislativa upravující oblast terciárního vzdělávání

Vyšší odborné školy:

- Školský zákon
- Vyhláška MŠMT o vyšším odborném vzdělávání

Vysoké školy

- Vyhláška MŠMT o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu
- Vyhláška MŠMT o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení navysokých školách
- Zákon o vysokých školách

Struktura vysokých škol

Počet vysokých škol

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
Veřejné vysoké školy	24	24	24	24	25	25	25
Státní vysoké školy	4	4	4	2	2	2	2
Soukromé vysoké školy*	17	27	28	36	39	38	43
Celkem vysokých škol	45	55	56	62	66	65	70

Pramen: ÚIV

* Pouze počet škol, které vykázaly studenty. Počet akreditovaných institucí byl vyšší. (Údaje vždy k 31. 10.)

Uchazeči o přijetí do institucí terciárního vzdělávání (vysokých škol, vyšších odborných škol), relativní ukazatele

	2001/02	2004/05	2007/08
Úspěšnost uchazečů* – celé terciární vzdělávání	64,8 %	67,9 %	75,4 %
z toho vysoké školy	57,9 %	63,3 %	71,9 %
... z toho veřejné VŠ	56,2 %	60,2 %	67,6 %
... z toho soukromé VŠ	92,6 %	96,7 %	93,9 %
z toho vyšší odborné školy	78,7 %	76,0 %	87,4 %
Počet zapsaných uchazečů – celé terciární vzdělávání	64 001	83 108	103 529
z toho vysoké školy	52 527	72 199	92 727
... z toho veřejné VŠ	49 820	65 694	79 378
... z toho soukromé VŠ	2 760	6 592	13 595
z toho vyšší odborné školy	11 803	11 300	11 342
Podíl zapsaných uchazečů do prezenční/denní formy studia na populaci 19letých** – celé terciární vzdělávání	38,3 %	48,5 %	55,9 %
z toho vysoké školy	31,1 %	41,4 %	49,8 %
z toho vyšší odborné školy	7,6 %	7,5 %	6,5 %
Podíl zapsaných uchazečů do prezenční/denní formy studia na počtu čerstvých maturantů denního vzdělávání – celé terciární vzdělávání	73,1 %	80,4 %	85,5 %
z toho vysoké školy	59,5 %	68,7 %	76,1 %
z toho vyšší odborné školy	13,8 %	11,7 %	9,9 %

Pramen: ÚIV

* Počet přijatých / počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

** 19letí k 31. 12.

Vyšší odborné školy – nejčastěji zastoupené kmenové obory vzdělání (2007/2008)

Kmenový obor	Počet škol	Počet studentů		Počet absolventů*	
		Celkem	Ženy	Celkem	Ženy
Denní studium (vyučuje se 21 oborů)	170	22 295	16 019	6 233	4 384
Ekonomika, administrativa	37	3 976	3 155	1 096	875
Zdravotnictví	31	4 762	4 190	637	490
Pedagogika, učitelství, sociální péče	24	3 035	2 778	750	692
Gastronomie, hotelnictví, turismus	13	1 779	1 467	504	420
Právo, právní činnost	12	1 520	1 193	457	354
Elektrotechnika, telekomunikace, výpočetní technika	19	1 398	149	396	51
Ostatní formy studia (vyučuje se 16 oborů)	68	6 479	4 510	923	711
Pedagogika, učitelství, sociální péče	15	1 528	1 417	196	182
Ekonomika, administrativa	17	1 124	837	165	128
Právo, právní činnost	14	1 643	1 010	234	193
Zdravotnictví	12	957	617	198	143

* Počet absolventů v předchozím školním roce.

Zápisné a školné

- Vzdělávání ve VOŠ za úplatu, ve všech typech škol
- Stanoveno vyhláškou (2,5 – 5 tisíc ročně), soukromé školy 15.000 – 17.000.
- VVŠ – poplatky za úkony spojené s přijímacím řízením, poplatky spojené se studiem (u studentů překračující standardní dobu, studující více programů) – neovlivňují ekonomickou dostupnost vzdělání
- Základem pro stanovení poplatků – 5 % průměrné částky připadající na studenta ze základního normativu (MŠMT rok 2007 – 3004 Kč)

Finanční podpora studentům

- z rozpočtu MPSV, MŠMT
- Přídavek na dítě, bezplatná zdravotní péče, pojištění hrazené státem, daňové úlevy, slevy na dopravu
- V0Š – stravování, ubytování, možné prospěchové stipendium
- VVŠ – stipendium na ubytování (dle vnitřního předpisu školy), dotované stravování,
- Stipendium – dle stipendijního řádu – za vynikající vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí výsledky; v případě tíživé sociální situace, podpora studia v zahraničí, stipendium studentů v doktorských studijních programech (5.000 – 10.000,-)

Veřejná vysoká škola

- Zřízení a zrušení zákonem o vysokých školách.
- Právnícká osoba
- Samosprávná působnost VVŠ:
 - a) Vnitřní organizace
 - b) Tvorba a uskutečňování studijních programů
 - c) Organizace studia
 - d) Organizace vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další činnosti
 - e) Pracovněprávní vztahy
 - f) Ustavování samosprávných akademických orgánů VŠ
 - g) Hospodaření vysoké školy a nakládání s majetkem v souladu se zvláštními předpisy
 - h) Určuje počet přijímaných uchazečů o studium, podmínky pro přijetí a stanovuje výši poplatků
 - ch) Může spolupracovat s jinými vysokými školami a právníckými osobami. Organizaci a činnost upravují vnitřní předpisy.

Orgány VVŠ

Samosprávnými akademickými orgány jsou:

- Akademický senát
- Rektor
- Vědecká rada nebo umělecká rada nebo na neuniverzitní vysoké škole akademická rada
- Disciplinární komise

Dalšími orgány VVŠ jsou:

- Správní rada
- Kvestor

Vnitřní předpisy veřejné vysoké školy

- Statut
- Volební a jednací řád akademického senátu
- Vnitřní mzdový předpis
- Řád výběrového řízení
- Studijní a zkušební řád
- Stipendijní řád...

Rozpočet VVŠ

● Příjmy

- a) Dotace ze státního rozpočtu
- b) Poplatky spojené se studiem
- c) Výnosy z majetku
- d) Jiné příjmy ze státního rozpočtu a rozpočtu obcí
- e) Výnosy z doplňkové činnosti
- f) Příjmy z darů a dědictví.

Dotace ze SR

- Nejvýznamnější část příjmů
- Nárok na dotaci na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů a programů celoživotního vzdělávání, vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost a na rozvoj vysoké školy a na ubytování a stravování studentů.
- Pro výše dotace je rozhodný:
 - Dlouhodobý záměr VVŠ,
 - Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast VŠ (vypracovaný ministerstvem)
- Na dotaci má VVŠ právní nárok, poskytováno na základě žádosti.

Financování vzdělávací činnosti

- Ukazatel A - „studijní programy“ - jedná se o příspěvek , rozdělený na základě počtu tzv. rozpočtových studentů v akreditovaných studijních programech.
- Ukazatel A = „přepočtení studenti v daném stud. programu“ * „cena studijního programu“
- Cena studia = „koeficient ekonomické náročnosti * základní normativ“

Celkový objem finančních prostředků v rámci ukazatele A na rok 2008 činí 15,36 mld.

Ekonomická náročnost studijních programů

Tabulka 1. Cena studijního programu

Studijní programy	Základní normativ (Kč)	Koeficient ekonomické náročnosti	Cena studijního programu (Kč)
Humanitní, ekonomické, ...		1,00	34 325
Filozofické, pedagogické, ...		1,20	41 190
Technické, ...		1,65	56 636
Zemědělské, lesnické, ...	34 325	2,25	77 231
Chemické, lékařské, ...		2,80	96 110
Veterinární		3,50	120 137
Umělecké		5,90	202 517

Ukazatel B

- B1 „studijní programy, nárůst počtu studentů“
- Příspěvek, zohledňuje uchazečskou atraktivnost jednotlivých studijních programů.
- B2 „studijní programy, bonifikace za absolventy“
- Příspěvek, finanční bonifikace za počet absolventů v daném studijním programu
- Pro rok 2008 – základní příspěvek na absolventa 10 415 Kč – násobí se koeficientem náročnosti. Na rok 2008 schváleno 968,8 mil Kč.

Ukazatel C

- „stipendia studentů doktorských studijních programů“
- Ukazatel C = 88 775 Kč * počet studentů.
- Na rok 2008 schváleno 789 mil Kč.

Ukazatel D

- „zahraniční studenti, mezinárodní spolupráce“
- Jedná se o příspěvek i o dotaci. Příspěvek je určen pro zahraniční studenty, dotace na rozvoj veřejných vysokých škol, které uskutečňují programy.
- Na rok 2008 316 mil Kč.

Ukazatelé F- M

- Ukazatel F „Fond vzdělávací politiky“ - příspěvek i dotace. Podpora vzdělávacích projektů aktivit, podpora rozvojových záměrů vysokých škol (142 mil pro rok 2008)
- Ukazatel G „Fond rozvoje vysokých škol“ – jedná se o dotaci, podpora vzdělávacích projektů úspěšných ve výběrovém řízení, 116 mil na běžné výdaje, 244 mil na kapitálové výdaje
- Ukazatel I – „rozvojové programy“ – obdoba G, 473 mil na běžné výdaje, 750 mil na kapitálové výdaje
- Ukazatel M – „mimořádné akce“ – např. důsledek nových právních předpisů, 21 mil.

Sociální stipendium

- Ukazatel S – „sociální stipendia“ – příspěvek (zaveden v roce 2006)
- Sociální stipendium = přídavek na dítě ve zvýšené míře (810 Kč) * koeficient 2.
Celková výše sociálního stipendia činí 1620 Kč. Přiznává se na 10 měsíců.
Vyčleněno 123 mil Kč (119 mil na VVŠ, 4,3 mil na SVŠ)

Ubytovací stipendium

- Ukazatel U1 – „příspěvek VVŠ na ubytovací stipendia“ - % z celkových prostředků vyčleněných na ubytovací stipendia – totožné s % studentů VVŠ, která splňují kritéria, 919 mil
- Ukazatel U2 – „dotace SVŠ na ubytovací stipendia“ , 33,9 mil
- Dotace na ubytování a stravování – dotace na jedno jídlo 23 Kč., 200 mil

Dotace na výzkum a vývoj

- zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 215/2004 Sb.
- 1) Institucionální podpora – podmíněno předchozí úspěšnou činností ve výzkumu a vývoji.
 - A) Výzkumné záměry
 - B) Specifický výzkum
- 2) Účelová podpora
 - A) Programy
 - B) grantové projekty
 - C) veřejná zakázka

Poplatky spojené se studiem

- Výši, formu placení a splatnost určuje statut veřejné vysoké školy. Zákon o vysokých školách ale určuje horní a dolní limity výše poplatků.
- A) poplatky za přijímací řízení
- B) poplatky za prodlouženou dobu studia
- C) poplatky za další studium
- D) poplatek za studium v cizím jazyce.

Výnosy z majetku

- Právo nakládání s majetkem VVŠ je svěřeno rektorovi (nebo jiným – dle statutu VVŠ)
- Nemůže nabývat CP (kromě vydaných státem)
- Nemůže být ručitelem
- Nemůže být společníkem o.s. nebo družstva

Jiné příjmy ze SR, SF a z rozpočtů obcí

- Specifická nenároková složka finančních vstupů VVŠ
- Na úhradu konkrétních nákladů
- Zpravidla přísně účelové dotační tituly

Výnosy z doplňkové činnosti

- Činnost, kterou VVŠ vykonává za úplatu a která navazuje na její vzdělávací, vědeckou, výzkumnou...činnost
- Celoživotní vzdělávání (vnitřní předpis)

VVŠ zřizuje fondy

- Rezervní fond na krytí ztrát
- Fond reprodukce investičního majetku
- Stipendijní fond
- Fond odměn
- Fond účelově určených prostředků (dary, ze zahraničí)
- Fond sociální

Povinnosti VVS

- Výroční zpráva (předložit MŠMT)
- Zveřejnit výroční zprávu a výroční zprávu o hospodaření vysoké školy.
- Vypracovat projednat s MŠMT a zveřejnit dlouhodobý záměr
- Pravidelně provádět hodnocení činnosti VŠ
- Vnitřní předpisy podléhají registraci ministerstva (žádost podává rektor)

MŠMT

- MŠMT zveřejňuje výroční zprávu o stavu vysokého školství a dlouhodobý záměr ministerstva
- Rozděluje finanční prostředky (z kapitoly školství)
- Kontroluje využití finančních prostředků, hospodaření VVŠ, rozhoduje o udělení akreditace studijních programů a o udělení akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem

Soukromé školy

- Teprve zákon o vysokých školách z r. 1998
- Všechny (kromě 2) jsou neuniverzitního typu, převyšuje počet VVŠ, 43 v roce 2007
- Na základě souhlasu akreditační komise
- Statut a.s., s.r.o a o.p.s
- Povinnost předkládat výroční zprávu
- 43 bakalářské studijní programy, 16 magisterských a 2 doktorské

Financování soukromých VŠ

- Povinnost PO zajistit finanční prostředky pro vzdělávací, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost.
- OPS může získat od MŠMT dotaci na podporu akreditovaných programů
- Všechny SVŠ mohou získat dotaci na sociální a ubytovací stipendia
- Poplatky spojené se studiem stanoví SVŠ vnitřním předpisem – nejsou nijak regulovány.

Příjmy SVŠ

- Poplatky spojené se studiem (vnitřní předpis) – často i jediný zdroj příjmu (25 – 120 tisíc Kč/rok)
- Dotace od MŠMT
- - poskytuje SVŠ, která působí jako o.p.s.
- Příjmy plynoucí z vlastních aktivit
- Sponzorské dary

Dotace SVŠ

- SVŠ působí jako ops, uskutečňuje program ve veřejném zájmu.
- Mají nárok na dotaci z ukazatele F
- 68,3 mil Kč (F – 30 mil, U2 33,9 mil, S2 4,3 mil)

Povinnosti SVŠ

- Povinnost vypracovat, předložit ministerstvu a zveřejnit výroční zprávu o činnosti a v případě, že obdržela dotaci, i výroční zprávu o hospodaření.
- Dlouhodobý záměr
- Poskytovat informace Akreditační komisi
- Pravidelně hodnotit činnost VŠ a zveřejňovat výsledky
- Oznamovací povinnost o vyhlášení konkurzu, popř. zánik

Působnost ministerstva

- může vyzvat SVŠ, aby zjedнала nápravu, jestliže je některé opatření SVŠ v rozporu se zákonem
- Může odejmout udělení státní souhlas v případě:
 - - škola nemá akreditovaný žádný studijní program
 - - v průběhu roku ji byla odňata akreditace více než dvou studijních programů
- Byla ji pozastavena akreditace všech studijních programů
- Projevují-li se v její činnosti závažné nedostatky, které znemožňují plnění jejich úkolů
- Závažným způsobem porušuje povinnosti stanovené zákonem
- V žádosti o státní souhlas byly uvedeny nesprávné údaje

Státní vysoká škola

- **Vojenská nebo policejní**

Působnost ministerstva

- MO a MV
- Registrují vnitřní předpisy školy
- Rozdělují finanční prostředky ze SR
- Kontrolují zákonnost a hospodárnost
- Určují výši poplatků spojených se studiem

Ministři

- Předkládají prezidentu republiky návrh na jmenování, popř. odvolání rektora
- Rozhodují o zřízení, sloučení, splynutí... fakulty na návrh rektora a po stanovisku AK
- Stanovují plat rektorovi a vykonávají další činnosti uvedené v zákoně o vysokých školách.

Financování

- Součástí rozpočtové organizace financované z kapitoly Ministerstva

Výroční zpráva o stavu vysokého školství (2007)

- 74 vysokých škol (26 veřejných, 2 státní, 46 soukromých)
 - U VVŠ převládají technické obory, humanitní,
 - Na SVŠ – ekonomické, společenské vědní obory
 - Největší zájem o studium – VVŠ – Masarykova univerzita, Univerzita Karlova Praha
 - SVŠ – UJAK Praha, VŠFS Praha
 - Přijato 69,5 % uchazečů na VVŠ a 88,6 % uchazečů na SVŠ
 - Studuje 88,2 % na VVŠ a 11,9 % na SVŠ
 - Struktura studujících v jednotlivých programech:
 - a) Magisterské navazující 14,4 %
 - b) Magisterské 18,3 %
 - c) Bakalářské 60,3 %
 - d) Doktorské 7 %
- Dle oborů:
1. Technické
 2. Ekonomické
 3. Humanitní
 4. Přírodní

VZ (2)

- Celková neúspěšnost absolventů 3,3 %
- Předčasné ukončení:
 - a) VVŠ 13,9 %
 - b) SVŠ 7,9 %
- Kvalifikační struktura akademických pracovníků
 - a) VVŠ – 11 % profesorů, 20,3 % docentů, 52,4 % asistentů odborných asistentů, 9,5 % lektorů
 - b) SVŠ 7,13 % profesorů, 16,2 % docentů, 47,59 % odborných asistentů, 12,1 % asistentů, 16,88 % lektorů

Bílá kniha terciárního vzdělávání

- Expertní materiál věnovaný reformě českého terciárního vzdělávání (dílčí výstup)
- Tlaky na vzdělávací systémy – demografický vývoj, inovace

Terciární vzdělávání v ČR

- Intenzivní změny po roce 1989
- Studie OECD Thematic Review of tertiary Education – pomoc pro identifikaci problémů a nalezení optimálního modelu
- Závěry expertů: Terciární vzdělávání v České republice se obdivuhodným způsobem vyrovnalo s výzvami, které na ně byly kladeny po roce 1989. Výsledkem je systém s vysokou mírou autonomie jednotlivých institucí, samosprávnými mechanismy a téměř plně financovaný z veřejných zdrojů. Experti se však domnívají, že stávající podoba terciárního vzdělávání (struktura, způsob financování atd.) nebude schopna splnit požadavky na bohatě diverzifikovaný systém, který by byl otevřený evropským a globálním trendům a současně přispěl k rozvoji České republiky v kontextu nastupující společnosti znalostí.
- Navrhované změny - NE – negace ani zpochybnění dosavadního vývoje

Problémy českého systému terciárního vzdělávání

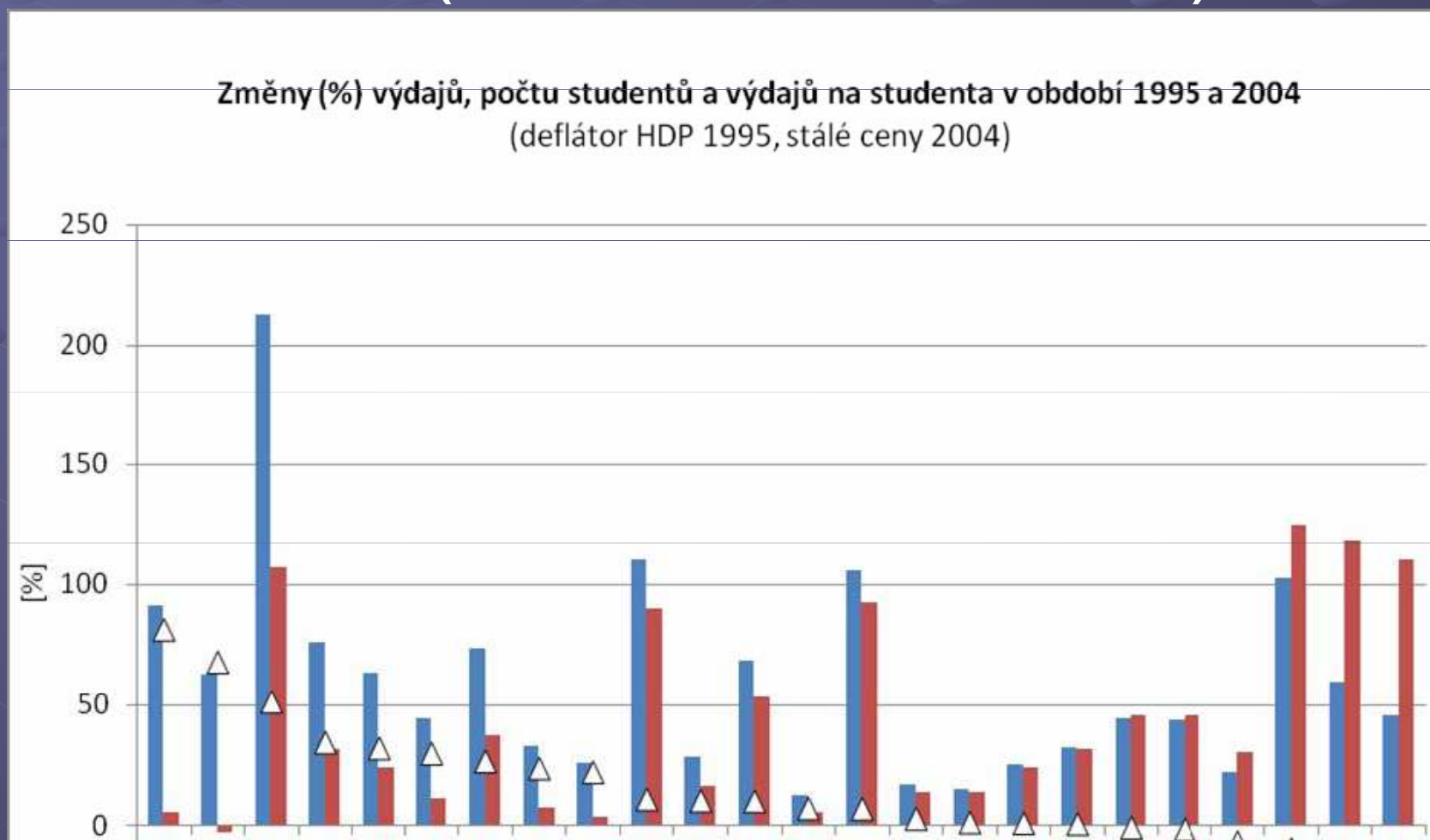
- Nelze se dlouhodobě spokojit s kvalitou systému
- Problémy v zajištění jednotlivých škol akademickými pracovníky, nejstarší na světě, výuková zátěž
- Zapojení soukromých zdrojů
- Snížit sociální bariéry v přístupu k vysokoškolskému vzdělání

Struktura systému

- Stále poměrně „unitární“, není dostatečně flexibilní
- Problém s oceněním bakalářských programů – spojeno s „formální“ garancí významných akademických pracovníků.
- Postavení VOŠ – nedostatečná právní úprava – nezačleněny do boloňského procesu
- Tlak na kvalitu obsahu vzdělávání a kompatibility s požadavky trhu práce – standardy pro akreditaci bakalářských programů:

Financování

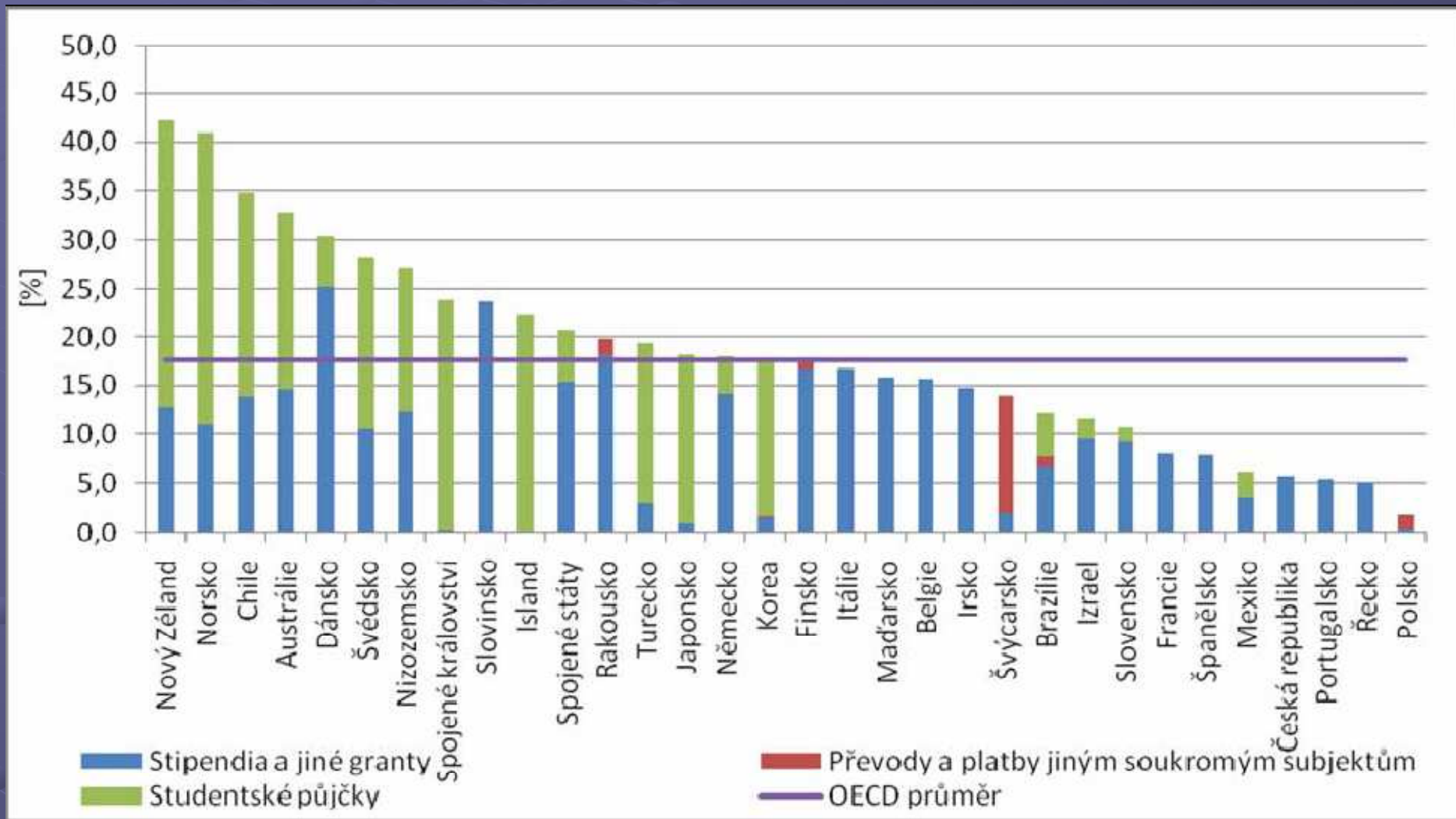
- Vysoce podprůměrné výdaje na terciární vzdělávání (ve srovnání s OECD)

Financování (2)

- Nárůstu prostředků lze docílit pouze navyšováním veřejných a soukromých prostředků
- Systém založen na čtyřech pilířích:
 - a) Normativní financování institucí terciárního vzdělávání
 - b) Soukromé zdroje
 - c) Přímou (nepřímou) podporu studentů
 - d) Financování výzkumu, do kterého jsou zapojeni doktorandi.

Finanční podpora studentům

Rovnost šancí

